

УДК 636.082.234.1.061.034

Г.С. КОВАЛЕНКО, І.С. МАРТИНЮК*

Інститут розведення і генетики тварин УААН

ЕКСТЕР'ЄРНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА МОЛОЧНА ПРОДУКТИВНІСТЬ КОРІВ УКРАЇНСЬКОЇ ЧОРНО-РЯБОЇ МОЛОЧНОЇ ПОРОДИ У ПЛЕМЗАВОДІ "БОРТНИЧІ"

Наведено результати оцінки екстер'єру (проміри, індекси, тип будови тіла, вгодованість) корів української чорно-рябої молочної породи.

Порода, екстер'єр, індекси, проміри, молочна продуктивність

Основою вдосконалення новостворених порід є об'єктивна оцінка тварин у племзаводах за комплексом селекційних ознак. Подальша селекційна робота з українською чорно-рябою молочною породою буде спрямована на підвищення молочної продуктивності, консолідацію за типом та основними господарськи корисними ознаками. Тому метою наших досліджень було вивчити екстер'єрно-конституціональні властивості і молочно продуктивність у корів київського заводського типу української чорно-рябої молочної породи.

Матеріали і методика досліджень. Об'єктом досліджень були корови української чорно-рябої молочної породи племзаводу "Бортничі". Оцінку будови тіла корів проводили за 100-бальною шкалою [1]. Для характеристики розвитку тварин брали 10 промірів за методикою [2]. Вгодованість корів визначали за 5-бальною шкалою [3] і методикою М.О. Плохінського [4]. Отримані дані обраховували за програмного забезпечення Microsoft Excel.

Результати досліджень. У племзаводі "Бортничі" дійне стадо корів протягом останніх 5 років залишається на рівні 290–320 голів. Середній надій від корови за 305 днів лактації становив 6250–6656 кг, у тому числі за 9 місяців 2007 р. – 5025 кг молока.

* Науковий керівник — член-кореспондент УААН М.Я. Єфіменко.

© Г.С. Коваленко, І.С. Мартинюк, 2008

Розведення і генетика тварин. 2008. Вип. 42.

Екстер'єрно-конституціональні властивості корів стада було вивчено у 289 голів. Визначені проміри наведено у табл. 1. Значна частка корів стада перевищує стандарти для тварин бажаного типу української чорно-рябої молочної породи. Так середні показники висоти в холці, які характеризують ріст тварин, становлять 140–141 см. Лише у 10 корів стада (3,4 %) даний промір був менше 133 см.

1. Проміри корів, см

Проміри	Перша лактація (n= 124)		Друга лактація (n = 68)		Третя лактація і старше (n = 97)	
	М ± m	Cv	М ± m	Cv	М ± m	Cv
Висота в холці	139 ± 0,4	3,4	140 ± 0,5	2,8	141 ± 0,5	3,4
Глибина грудей	73 ± 0,3	4,6	74 ± 0,4	4,1	75 ± 0,4	5,1
Ширина грудей	43 ± 0,2	5,8	43 ± 0,3	5,5	44 ± 0,3	5,9
Коса довжина тулуба	155 ± 0,5	3,3	157 ± 0,7	3,6	159 ± 0,5	3,3
Обхват грудей	197 ± 0,8	4,6	202 ± 1,1	4,6	207 ± 1,0	4,5
Довжина задку	53 ± 0,2	4,7	54 ± 0,3	4,9	55 ± 0,3	4,8
Ширина в клубках	52 ± 0,2	5,2	54 ± 0,4	5,9	55 ± 0,3	5,0
Ширина в кульшових зчленуваннях	50 ± 0,2	4,5	51 ± 0,3	4,8	52 ± 0,3	5,3
Ширина в сідничних горбах	24 ± 0,2	9,1	24 ± 0,2	8,4	24 ± 0,2	8,9
Обхват п'ястка	18 ± 0,1	5,3	18 ± 0,1	4,3	19 ± 0,1	6,0

Середні показники вирахованих індексів будови тіла становили (%): довгоногості – 46,8–47,9, розтягнутості – 110,7–112,8%, тазо-грудний – 80,0–82,7, грудний – 58,6–58,9, збитості – 127,1–130,2, шилозадості – 43,6 – 46,1 і костистості – 12,9 – 13,5. Індекси будови тіла вказують на пропорційність будови тіла і молочний напрямок продуктивності.

Оцінку типу будови тіла корів наведено в табл. 2. Середні показники оцінки окремих статей тіла корів з урахуванням I, II, III і старше лактацій становили 7,76–8,66 бала. Загальна сума балів за оцінку типу будови тіла корів – 84,1 бала, що відповідає оцінці "дуже добре".

Дещо меншу оцінку типу будови тіла одержали повновікові корови. Ми це пояснюємо тим, що екстер'єру тварин (первісткам), які йдуть на заміну вибулих корів, приділяється особлива увага.

Нині у стаді лактує 28 корів, які мають надій понад 8000 кг за 305 днів лактації. Так від корови Чаші 212 за IV лактацію надано 9063 кг з жирністю 4,20%, від Волошки 1124 – відповідно I – 8946 – 4,30 і Сизої 123 – IV – 8942 – 4,30. Усіх цих тварин було оцінено за комплексним класом "дуже добре" і "відмінно". Мають вим'я ванноподібної форми з оцінкою 8,5 – 10 балів.

2. Бальна оцінка корів ($M \pm m$)

Показники	Перша лактація (n = 117)	Друга лактація (n = 65)	Третя лактація і старше (n = 86)	По стаді (n = 285)
Загальний вигляд	8,5 ± 0,05	8,5 ± 0,17	8,6 ± 0,18	8,5 ± 0,03
Тулуб	8,5 ± 0,05	8,6 ± 0,16	8,7 ± 0,16	8,6 ± 0,03
Груди	8,5 ± 0,05	8,5 ± 0,16	8,6 ± 0,17	8,5 ± 0,03
Крижі	8,5 ± 0,05	8,6 ± 0,18	8,6 ± 0,18	8,6 ± 0,03
Кінцівки	8,2 ± 0,06	8,2 ± 0,15	8,1 ± 0,21	8,2 ± 0,03
Ратиці	7,9 ± 0,05	7,8 ± 0,16	7,8 ± 0,22	7,8 ± 0,03
Вим'я	8,6 ± 0,06	8,5 ± 0,20	8,4 ± 0,18	8,5 ± 0,03
Передня частина вим'я	8,6 ± 0,06	8,5 ± 0,21	8,3 ± 0,20	8,5 ± 0,04
Задня частина вим'я	8,6 ± 0,06	8,6 ± 0,24	8,4 ± 0,20	8,5 ± 0,04
Дійки	8,5 ± 0,06	8,6 ± 0,23	8,4 ± 0,20	8,5 ± 0,04
Загальна сума балів	84,4 ± 0,06	84,4 ± 0,19	83,9 ± 0,19	84,2 ± 0,03

За формою вимені розподіл був наступний: ванноподібна – 112 корів (38,7%), чашоподібна – 169 корів (58,5%) і округла – 8 корів (2,8%). У всіх корів вим'я розташоване вище скакального суглоба, частки рівномірно розвинуті, молочні вени середніх розмірів. У стаді 258 корів (89,3%) мають циліндричну форму дійок і 31 корова (10,7%) – конічну форму.

Окремі корови стада мали вади і дефекти екстер'єру, за що було знижено оцінку типу будови тіла. Так слабкі бабки були у 48 корів (16,6%), зближеність задніх дійок – 29 (10,0%), короткі дійки – 26 (9,0%), високий корінь хвоста – 15 (5,2%), дахоподібні крижі – 14 (4,8%), атрофія однієї частки вимені – 12 (4,2%), додаткові дійки – 11 (3,8%), гостра холка – 5 (1,7%) та інші вади – у 15 корів (5,2%).

Корови стада мають заводську вгодваність. Середні показники оцінки цієї ознаки становлять 3,47 бала за 5-бальною шкалою, що є оптимальним для племінного заводу.

Висновки. Проведена оцінка корів стада характеризує їх як тварин молочного напрямку продуктивності, здатних реалізувати свій високий генетичний потенціал.

Подальша селекційна робота в стаді буде спрямована на підвищення молочної продуктивності та усунення дефектів і вад екстер'єру тварин.

1. *Інструкція* з бонітування великої рогатої худоби молочних і молочно-м'ясних порід. – К., 2004. – 75 с.
2. *Кудряшов С.А.* Практические занятия по курсу разведения сельскохозяйственных животных. – М., 1958. – 367 с.
3. *Гавриленко М.С., Савчук Д.І., Гайовий В.В.* Оцінка вгодваності молочної худоби за бальною шкалою. – К., 1994. – 17 с.
4. *Плохинский Н.А.* Биометрия. – Новосибирск, 1961. – 365 с.

ЭКСТЕРЬЕРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ И МОЛОЧНАЯ ПРОДУКТИВНОСТЬ КОРОВ УКРАИНСКОЙ ЧЕРНО-ПЕСТРОЙ МОЛОЧНОЙ ПОРОДЫ В ПЛЕМЗАВОДЕ "БОРТНИЧИ". Коваленко Г.С., Мартынюк И.С.

Изложены результаты оценки экстерьера (промеры, индексы, тип строения тела, упитанность) коров украинской черно-пестрой молочной породы.

Порода, экстерьер, индексы, промеры, молочная продуктивность

EXTERIOR FEATURES AND MILK PRODUCTIVITY OF THE UKRAINIAN BLACK-AND-WHITE MILK COWS IN "BORTNICHY" PEDIGREE PLANT. Kovalenko G.S., Martynjuk I.S.

The results of exterior estimation (measurements, indexes, type of body structure, fatness) of Ukrainian Black-and-White milk cows.

Breed, exterior, indexes, measurements, milk productivity

УДК 636.2.034.06.082.25(477)

Т.П. КОВАЛЬ, Ю.П. ПОЛУПАН

Інститут розведення і генетики тварин УААН

**ВПЛИВ ЛІНІЙ І СПОРІДНЕНИХ ГРУП
НА МОРФОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
ВИМ'Я КОРІВ УКРАЇНСЬКОЇ
ЧЕРВОНОЇ МОЛОЧНОЇ ПОРОДИ**

Шляхом дисперсійного, статистичного та кореляційного аналізів установлено значний рівень міжгрупової диференціації та специфічності, виявлено істотну варіабельність коефіцієнтів фенотипної консолідації корів основних ліній української червоної молочної породи за морфологічними особливостями вим'я.

Морфологічні особливості вим'я, лінія, сила впливу, кореляція, фенотипна консолідація

Морфологічні ознаки вим'я молочної худоби є найбільш важливими та надійними екстер'єрними показниками високої молочності та технологічності корів. Вченими і практиками-селекціонерами вивченню цього питання приділяється значна увага. Більшість науковців зазначають, що морфологічні особливості вим'я корів значною мірою залежать від породи чи внутріпорідного типу, напрямку племінної роботи у стаді, умов догляду й утримання, рівня годівлі. Проте поряд із цими чинни-

© Т.П. Коваль, Ю.П. Полупан, 2008

Розведення і генетика тварин. 2008. Вип. 42.

ками одним із чи не найважливіших є вплив на морфологічні особливості вим'я корів їхньої належності до ліній і споріднених груп [1, 2, 4, 11–12], що і стало метою наших досліджень.

Матеріали та методи досліджень. Морфологічні властивості вим'я корів-первісток вивчали на 2–4-му місяцях після отелення за 1 год до доїння у стаді племзаводу "Зоря" Херсонської області впродовж 1992–2002 рр. шляхом взяття промірів довжини, ширини, глибини та обхвату вим'я, висоти від підлоги до дна вим'я, довжини та діаметра дійок. Об'єктом досліджень були корови української червоної молочної породи різних ліній і споріднених груп.

Про форму вим'я робили висновки за співвідношенням промірів його довжини і ширини [5–7, 10, 13]. До ванноподібної форми відносили вим'я за переваги його довжини над шириною на 15% і більше, до чашоподібної – у межах 1–14%, до округлої – менше 1%. Умовну величину вим'я обчислювали як добуток його промірів обхвату і глибини [10, 13]. Крім зазначених, обчислювали також пропонувані нами (Ю.П. Полупан, 2000, цит. за [9]) нові індекси формату (IB_{ϕ}), відносної величини ($IB_{\text{вв}}$) і відносного розміру ($IB_{\text{ер}}$) вим'я за уточненими формулами:

$$IB_{\phi} = \frac{GB \times 100\%}{OB};$$

$$IB_{\text{вв}} = \frac{OB}{200 \times (НДЗ + ШКЗ)};$$

$$IB_{\text{ер}} = \frac{(OB \times GB) \times 100\%}{ВХ \times НДТ},$$

де $ВХ$ – висота в холці; GB – глибина вим'я; OB – обхват вим'я; $НДЗ$ – навскісна довжина заду; $ШКЗ$ – ширина в кульшових зчленуваннях; $НДТ$ – навскісна довжина тулуба.

Впродовж досліджуваного періоду з 1992 по 2002 р. рівень вирощування і годівлі помітно знизився, що було враховано нами при проведенні досліджень (1992 р. оцінки – середній надій первісток 5367 кг, 2000 р. – 3714 кг і 2002 р. – 3480 кг).